

NIEWOLNICZY (32) ai

e oraz o jasne.

sg m N niewolniczy (5). ◇ G niewolnicz(e)go (3). ◇ D niewolnicz(e)mu (1). ◇ A niewolniczy (3). ◇ I niewolniczym (2). ◇ L niewolniczym (1). ◇ f N niewolnicza (1). ◇ G niewolniczej (3); -ej (2), -(e)j (1). ◇ A niewolniczą (4). ◇ L niewolniczej (1). ◇ n N niewolnicz(e) (1). ◇ G niewolnicz(e)go (2). ◇ D niewolnicz(e)mu (1). ◇ A niewolnicz(e) (1). ◇ I niewolniczym (1). ◇ pl G niewolniczych (1). ◇ A subst niewolnicz(e) (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII (z Cn) – XVIII w.

Przymiotnik od „niewolnik” ‘człowiek wzięty do niewoli lub w niewoli urodzony’; *servilis* Mącz, Cn (32) :

1. Przymiotnik dzierżawczy: należący do niewolnika (20) : Ergastularius, Rządca, Stároftá albo opráwca niewolniczy/ który nád niewolniki ma zwierzchność. Mącz 107d; *Servilis*, Służebniczy/ Niewolniczy. Mącz [388]d; Synthesis, Krótkie odzienie niewolnicze z grubego sukniá wczynione/ Gunią może być zwano. Mącz 437b; *OrzJan* 42.

W przeciwstawieniach: »niewolniczy ... ludzi wolnych, swobodny« (2): *Prot* B3v; plagi bowiem/ karania/ więzienie cierpieć/ niewolniczy gwałt ieft/ nie ludzi wolnych y godnych. *OrzJan* 68.

Wyrażenia: »niewolnicze jarzmo« (1): Iuż niewolnicze iárzmo włóž ná tę oną sżyię/ A ia w téyże niewoli/ niech twé nogi myię. *GórnTroas* 51.

»kształt, postać niewolnicza(-y)« (5:3): A przeciw tobye będye cno/ iż lye Pan Kryštus zniłłczył poftać nyewolniczą przyyáwłly. *KromRozm II* r3v, r2v; A iż tenże teraz/ ze dwu kłztałtow ábo nátur/ to ieft/ z boftwá y człowieczeństwá/ ábo z Bogá y człowieká/ ábo z kłztałtu Bołkiego y niewolniczego/ ieft iedynym fynem Bożym. *CzechRozm* 57, 56v [2 r.]; *CzechEp* 317; *NiemObr* 106; y ták fię nizko [*Chrystus*] ípuścił/ że dla nas náture człowieka y poftać niewolniczą przyiąć raczył: mogąc fię bez krzywdy żadnego [!] pokázác Bogiem y Pánem wńzech rzeczy. *WujNT* 688.

»ludzie niewolniczy« (1): ále rzeczy té/ które niewolnikóm/ od páná ludzi niewolniczych bywáią dawáné/ nieprzyymuiemy my zá cześć *OrzJan* 44.

»stan niewolniczy« (2): Nędzny ftan niewolniczy/ nędzny ftan íwobodny/ Rády trzebá/ do ktorey nie ieft káždy godny. *Prot* B3v; *SkarŻyw* 478.

»życie niewolniczy« (1): Káždy baczyć może że życie kmiecy nie ieft od niewolniczego rozny [*Videre licet vitam colonorum haud dissimilem vitae mancipiorum*] *ModrzBaz* 124.

Szeregi: »kmieci i niewolniczy« (1): O iáko wielka wiárá y miłość Apoftolńka człęká tego. ták wiele opuścić Pánńtwá/ rołkołzy/ łławy/ dla Bogá/ á iąc fię nędze y wzgárdy/ y zá ftan Krolewłki/ kmieci y niewolniczy/ odmienić y przyiąć. *SkarŻyw* 478.

»służebniczy albo niewolniczy« (1): A tenże [*Chrystus*] potym był też w kłztałcie słuźebniczym/ ábo niewolniczym: gdy ono iáko ieden grzełzny niewolnik/ grzechu nie wczyniwłzy/ áni będąc grzełznym/ iákoby grzełznym niewolnikiem miał być/ nošíł przedsię ná łobie grzechy wńzytkiego światá *CzechEp* 317.

a. *Należący do niewolnika jako część składowa jego organizmu (2)* : Otoż ia obie ręce dawam pánu mému/ Dawam: niechże mię karze/ wżák to wolno iemu. Ia chcę ciérpliwie ftrzymać/ chceli niech zábiie/ Ia náltáwię z pokorą niewolniczéy fziie. *GosłCast* 20, 54.

2. *Przymiotnik jakościowy: właściwy, podobny niewolnikowi; taki, jak niewolnika; servilis* *Modrz* (11) : ábyfmy go [*Boga*] miłowáli/ á nie tak zboiazni niewolniczey/ iáko z fynowfkiey miłości do niego fię obracáiąc/ wołą iego czynili. *SkarŻyw* 557.

Wyrażenia: »dzieło niewolnicze« (1): A ósmego dnia [...] żadnedo [!] dzielá niewolniczego [*opus servitutis*] niebędziecie działác. *BudBib Num* 29/35.

»niewolniczym obyczajem« (1): Serviliter, Po niewolnicku/ Niewolniczym obyczajem/ To yeft boyáźliwie/ pierzchliwie/ nie mężnie. *Mącz* [388]d.

»niewolnicza posługa, służba« (1:1): V Niemców/ y bez málá v wżytkich Krześcijan/ niemálf niewolnikow. Zakon teź Máchometow broni tego/ áby ktokolwiek teyże wiáry/ w liczbie niewolnikow miał być poczytan: chyba Krześcijanie ktorych fię oni wiárá brzydzą/ służą im niewolniczą służbę. [*Christiani quorum religionem execrantur, illis serviunt*]. *ModrzBaz* 48v; *SkarŻyw* 558.

»niewolniczego przyrodzenia« (1): To mowię o ludziach niewolniczego przyrodzenia [*homines servili ingenio praeditos*] ktorzi niemogą być niczem infzym w powinności záttrzymáni/ iedno ftráchem á karániem. *ModrzBaz* 37.

»niewolnicza przyzwoitość« = *nieprzyzwoitość* (1): Vernilitas, Niewolnicza przyzwoyitość teź fmárdowftwo/ łotrowftwo. *Mącz* 485b.

»niewolniczym sposobem« (1): [*Adam*] z Bogiem sobie befpiecznie rozmáwiál: Bogá fię niewolniczym fpořobem nie wftydał: áni obawał *CzechRozm* 88v.

W przen (3) : że ciężko Graekóm wżyftkim/ ludzióm mądrym/ á co wiefzta wolnym/ bywfzy przedtym podawcy zacnémi praw y obyczáiów narodowi ludzkiému/ teraz poniewoli w ták ciężkiéy niewolniczéy ciemności/ żyć fpořnie bez práwá/ y bez obyczáiów wżelkich. *OrzJan* 30.

W przeciwstawieniu: »niewolniczy ... szlachetny« (1): MA fię teź dobry obywatel wyftrzegác/ áby nikczemnym y nieprawdziwym w powieści nie vkazał fię/ ábowiem tákowy przymiot więcey náleży fercu niewolniczemu niż fláchetnemu. *Phil* F4.

Wyrażenie: »niewolnicze serce« [*szyk 1:1*] (2): Nie był [*Stary Zakon*] dořkonály: bo był boiáźni flůżebniczey pełen/ á ludzie ftrálfząc/ [...] w niewolniczym fercu twárdym y kámiennym zořtáwował *SkarŻyw* 2; *Phil* F4.

3. *Do nabycia, do sprzedania* (1) : Venalis. Przedáyny/ włálfny/ niewolniczy. *Mącz* 479d.

Synonim: 1., 2. *służebniczy*.

Cf NIEWOLNICKI, NIEWOLNY, NIEWOLSKI